

Bảo vệ quyền trẻ em dưới tác động của biến đổi khí hậu

HỒNG NHUNG biên dịch

Tóm tắt: Trẻ em nằm trong nhóm những đối tượng dễ bị tổn thương nhất trước tác động của biến đổi khí hậu và thiệt hại về môi trường trên toàn thế giới. Các hiện tượng khí hậu cực đoan có thể phá hủy nhà cửa, trường học, trung tâm chăm sóc trẻ em và các cơ sở hạ tầng trọng yếu đối với sức khỏe và sự an toàn của trẻ. Ủy ban Quyền Trẻ em của Liên hợp quốc (Ủy ban) đang nỗ lực kêu gọi các quốc gia khẩn trương thực hiện các biện pháp nhằm giải quyết các thiệt hại và những mối đe dọa tới quyền trẻ em do biến đổi khí hậu và suy thoái môi trường.

Summary: Children belong to the most vulnerable group facing the impacts of climate change and environmental damage worldwide. Extreme climate events can devastate homes, schools, childcare centers, and critical infrastructure crucial for the health and safety of children. The United Nations Committee on the Rights of the Child (Committee) is actively urging countries to urgently implement measures to address the damages and threats to children's rights caused by climate change and environmental degradation.

Từ khóa: Biến đổi khí hậu; suy thoái môi trường; bảo vệ trẻ em; Ủy ban Quyền Trẻ em; Liên hợp quốc.

Keywords: Climate change; environmental degradation, child protection, United Nations Committee on the Rights of the Child, United Nations.

Nhận bài: 20/10/2023; Sửa chữa: 23/10/2023; Duyệt đăng: 3/11/2023.

Biến đổi khí hậu là một vấn đề thực tế đang ảnh hưởng đến hành tinh của chúng ta theo những cách khác nhau. Trẻ em, thế hệ tương lai đang phải gánh chịu hậu quả nặng nề từ những thảm họa khí hậu và môi trường. Theo Cơ quan Bảo vệ Môi trường Hoa Kỳ, trẻ em là đối tượng dễ bị tổn thương hơn trước những tác động đến sức khỏe của biến đổi khí hậu vì chúng đang trong giai đoạn phát triển về mặt thể chất, nhạy cảm hơn trước các mối nguy hại liên quan đến khí hậu như nhiệt độ thay đổi và chất lượng không khí thấp.

Quyền trẻ em bị đe dọa bởi biến đổi khí hậu.

Trẻ thở nhanh hơn, dành nhiều thời gian ở ngoài trời hơn và uống lượng nước gấp đôi so với người lớn, do đó, chúng là đối tượng dễ phải đối mặt với ô nhiễm và các hiện tượng thời tiết khắc nghiệt. Ngoài ra, các em còn có thể gặp phải các

vấn đề về mặt cảm xúc khi phải trải qua những sự kiện thời tiết cực đoan như hỏa hoạn lớn, bão, lũ lụt... những sự kiện này có thể ảnh hưởng đến sức khỏe tâm thần của

ẢNH: CLIMATE ACTION AFRICA

các em và vì sự phụ thuộc của các em vào người lớn nên nếu thiếu sự hỗ trợ của người lớn thì những mối nguy hiểm này có thể đe dọa tới tính mạng của các em.

Theo UNICEF, trẻ em ở các nước nghèo và các nước đang phát triển phải chịu tổn thương hơn từ các hiện tượng thời tiết cực đoan và thiên tai. Khoảng 1 tỷ trẻ em có nguy cơ cực kỳ cao trước tác động của biến đổi khí hậu. Ở Zambia, hạn hán đang gây ra tình trạng mất an ninh lương thực nghiêm trọng. Ở Kabul, Afghanistan, việc tiếp xúc với ô nhiễm và thời tiết lạnh khiến trẻ em dễ bị nhiễm trùng đường hô hấp. Ở Dhaka, Bangladesh, trẻ em phải đối mặt với ô nhiễm không khí nghiêm trọng, hay lũ lụt ở Phnom Penh, Campuchia, khiến trẻ em có nguy cơ mắc những căn bệnh lây truyền qua đường nước và mất an ninh lương thực.

Châu Phi cận Sahara là một trong những khu vực đang chịu thiệt hại nặng nề nhất do biến đổi khí hậu và suy thoái môi trường. Theo báo cáo của Tổ chức cứu trợ trẻ em (Save the Children), trong năm 2022, có ít nhất 1,85 triệu trẻ em ở châu Phi cận Sahara đã di tản nội bộ trong nước. Cũng theo Tổ chức này, những cơn bão đã thổi bay thực tế khắc nghiệt rằng quyền trẻ em trên toàn khu vực đang bị suy yếu tới mức báo động do tác động của cuộc khủng hoảng khí hậu. Mặc dù, những quốc gia ở khu vực châu Phi cận Sahara là những quốc gia có tỷ lệ phát thải khí nhà kính toàn cầu thấp nhất so với tất cả các quốc gia khác trên thế giới.

Nigeria là quốc gia phải chứng kiến cảnh người dân di tản nhiều nhất do lũ lụt xảy ra ở bang Borno và các khu vực khác trong năm qua. Tính đến cuối năm 2022, có ít nhất 854.000 người phải rời khỏi nhà, trong đó, ước tính có khoảng 427.000 trẻ em.

Ở Somalia, quốc gia chịu ảnh hưởng nặng nề thứ hai về số người phải di dời do biến đổi khí hậu, hạn hán. Đất nước này đã trải qua năm mùa mưa mà không có lấy một giọt mưa nào. Khoảng 6,6 triệu người, tương đương 39% dân số cả nước đã lâm vào cảnh đói ăn đến mức nghiêm trọng. Tình trạng này đã dẫn đến số lượng lớn người di cư trong nước ở Somalia cao thứ hai trong khu vực.

Không chỉ ở khu vực châu Phi cận Sahara, biến đổi khí hậu đe dọa nghiêm trọng đến quyền trẻ em mà ở nhiều khu vực trên thế giới, những hiện tượng khí hậu cực đoan đã và đang gây ảnh hưởng lớn đến các quyền của trẻ em. Tại Hy Lạp, 1.200 trẻ em phải sơ tán khi một trận cháy rừng xảy ra gần khu cắm trại của các em. Tại Mỹ, nhiều trẻ em bị nước lũ cuốn trôi ở bang Kentucky sau trận mưa

Nhiều trẻ em phải sống trong môi trường ô nhiễm nghiêm trọng.

ẢNH: WORLD ECONOMIC FORUM

lũ lịch sử, trong khi đợt nắng nóng cực độ lại gây ảnh hưởng lớn đến Bồ Đào Nha...

Cuối tháng 8 vừa qua, lần đầu tiên, Ủy ban đưa ra khẳng định rõ ràng quyền của trẻ em là được sống trong một môi trường sạch sẽ, lành mạnh và bền vững, đồng thời đưa ra cách giải thích toàn diện về nghĩa vụ của các quốc gia thành viên thi hành Công ước về Quyền Trẻ em của Liên hợp quốc. Công ước này được thiết lập năm 1989 và được 196 quốc gia phê chuẩn, công ước nêu rõ các quyền phổ quát của trẻ em như quyền sống, quyền phát triển cũng như quyền về sức khỏe. Khuyến nghị chung cung cấp hướng dẫn pháp lý về ý nghĩa của các quyền này đối với một chủ đề hoặc lĩnh vực pháp luật cụ thể. “Khuyến nghị chung số 26 về quyền trẻ em và môi trường với trọng tâm đặc biệt là biến đổi khí hậu” hiện đã được công bố, đề cập rõ ràng về tình trạng khẩn cấp về khí hậu, sự sụp đổ của đa dạng sinh học và ô nhiễm lan rộng, đồng thời nêu ra các biện pháp đối phó để bảo vệ cuộc sống của trẻ em.

Trẻ em trên toàn thế giới đang dẫn đầu cuộc chiến chống biến đổi khí hậu, kêu gọi các chính phủ và các tập đoàn hành động để bảo vệ hành tinh và tương lai của họ, bao gồm các biện pháp khẩn cấp cải thiện chất lượng không khí, tiếp cận nguồn nước sạch và giảm phụ thuộc và nhiên liệu hóa thạch. Với Khuyến nghị chung số 26, Ủy ban không chỉ khuếch đại tiếng nói của trẻ em mà còn xác định rõ ràng các quyền của trẻ em liên quan đến môi trường mà các quốc gia thành viên cần tôn trọng, bảo vệ và thực hiện... một cách tập thể và khẩn trương. Khuyến nghị này nhấn mạnh rằng các quốc gia có thể phải chịu trách nhiệm không chỉ về tác hại môi trường xảy ra trong phạm vi biên giới của họ mà còn về tác động môi trường và biến đổi khí hậu ngoài

Những điều kiện sống cơ bản của trẻ em bị đe dọa.
 ẢNH: UN WATER

Bảo vệ quyền trẻ em trước những tác động của biến đổi khí hậu.
 ẢNH: PHYS.ORG

biên giới của họ. Các chính phủ có nghĩa vụ tôn trọng, bảo vệ và thực hiện quyền trẻ em. Khuyến nghị nêu rõ “những tác động bất lợi của biến đổi khí hậu” đối với việc thụ hưởng quyền trẻ em “phát sinh nghĩa vụ của các quốc gia phải thực hiện các hành động để bảo vệ trước những tác động đó”. Cần đặc biệt chú ý đến những tổn hại không tương xứng mà trẻ em phải đối mặt trong những hoàn cảnh khó khăn.

Trong tháng 9 vừa qua, Ủy ban đã đưa ra hướng dẫn mới cho các chính phủ trong việc bảo vệ quyền trẻ em trước biến đổi khí hậu và các cuộc khủng hoảng môi trường khác. Từ ô nhiễm môi trường nghiêm trọng ở Zambia, việc tái chế nhựa độc hại ở Thổ Nhĩ Kỳ, đến mực nước biển dâng cao ảnh hưởng đến mưu sinh của người dân ở Panama và nhiệt độ tăng cao làm giảm nguồn cung lương thực ở Canada, các cuộc khủng hoảng môi trường đang gây ra những rủi ro to lớn cho trẻ em trên toàn cầu. Trẻ em trong các cộng đồng nghèo và bị thiệt thòi càng có nguy cơ cao hơn.

Hướng dẫn chung của Ủy ban là kết quả của quá trình tham vấn với hơn 16.000 trẻ em từ 121 quốc gia, chính phủ và các nhóm hoạt động vì môi trường, nhân quyền, bao gồm cả Tổ chức Theo dõi Nhân quyền. Hướng dẫn này cung cấp cách giải thích mới về nghĩa vụ của các quốc gia theo Công ước về Quyền Trẻ em trong việc duy trì quyền của trẻ em bị ảnh hưởng bởi biến đổi khí hậu và các cuộc khủng hoảng môi trường khác.

Ủy ban nhấn mạnh rằng “tình trạng khẩn cấp về khí hậu, sự sụp đổ của đa dạng sinh học và ô nhiễm lan rộng, là mối đe dọa cấp bách và mang tính hệ thống đối với quyền trẻ em trên toàn cầu”. Ủy ban này kêu gọi các chính phủ hành động bao gồm quy định các quốc gia có trách nhiệm không chỉ trong việc bảo vệ trẻ em khỏi bị

tổn hại ngay lập tức mà còn trước các mối đe dọa liên quan đến môi trường có thể thấy trước do các hành động hoặc không hành động của các chính phủ. Các quốc gia cần đảm bảo rằng các doanh nghiệp nhanh chóng giảm lượng khí thải và yêu cầu họ đánh giá những rủi ro thực tế và tiềm ẩn đối với quyền trẻ em, đồng thời nhắc nhở các chính phủ rằng “việc trì hoãn loại bỏ nhiên liệu hóa thạch sẽ dẫn đến tác hại lớn hơn có thể thấy trước đối với quyền trẻ em”.

Biến đổi khí hậu đang gây ra tác động không chỉ về môi trường và kinh tế, mà còn tới cuộc sống và phát triển của trẻ em trên khắp thế giới. Biến đổi khí hậu tạo ra những thách thức đáng lo ngại đối với trẻ em. Nó có thể dẫn đến thảm họa tự nhiên, như lũ lụt, cạn kiệt tài nguyên, và tăng nhiệt độ. Những tác động này có thể làm mất đi ngôi nhà, gia đình, và cơ hội giáo dục của trẻ em, đặc biệt là ở những khu vực nghèo khó. Ngoài ra, biến đổi khí hậu còn gây ra sự gia tăng về dịch bệnh và suy giảm chất lượng không khí, ảnh hưởng xấu đến sức kháng cũng như sức khỏe của trẻ em.

Về mặt tâm lý, trẻ em cũng phải đối mặt với căng thẳng và lo lắng do tương lai không rõ ràng. Các em còn có thể phải chứng kiến những biến đổi môi trường đáng sợ, mất mát gia đình, và khó khăn trong việc tiếp cận giáo dục và các dịch vụ cơ bản. Tất cả những điều này có thể gây ra tác động tiêu cực đối với sự phát triển thể chất, và tinh thần của trẻ em.

Vì vậy, bảo vệ quyền trẻ em không chỉ là một nhiệm vụ đạo đức mà còn là một trách nhiệm tất yếu để đối phó với biến đổi khí hậu. Chúng ta cần thực hiện các biện pháp cụ thể để đảm bảo rằng trẻ em được bảo vệ khỏi tác động tiêu cực của biến đổi khí hậu và có cơ hội phát triển toàn diện. ❖